

מטעמי תורת זילים

פרשת ויגש – פרנסתו של האדם

לאחר שיוסף התוודע לאֶהֱיוּ הוא הודיע להם על שנות הרעב המתקרבות וגילה להם כי ירידתו למצרים היתה מאת ה' על מנת שיהיה להם ולמשפחתם מחיה בשנים הבאות כפי שנאמר "וְעַתָּה אֶל תַּעֲצְבוּ וְאֶל יַחַר עֵינֵיכֶם כִּי מִכֶּתֶם אֶתִּי הִנֵּה כִּי לְמַחֵה שְׁלַחְנֵי אֱלֹקִים לְפָנֵיכֶם: כִּי זֶה שְׁנַתִּים הָרְעֵב בְּקֶרֶב הָאָרֶץ וְעוֹד חֹמֶשׁ שָׁנִים אֲשֶׁר אֵין חֲרִישׁ וְקָצִיר: וַיִּשְׁלַחְנֵי אֱלֹקִים לְפָנֵיכֶם לְשׁוּם לָכֶם שְׂאִירֵת בְּאֶרֶץ וְלִהְיֹת לָכֶם לְפָלִיטָה גְדֹלָה" (בראשית מה, ה-ז). וכן אחרי קבורת יעקב אביו, יוסף חזר ואמר לאחיו "וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּירָאוּ כִּי הִתַּחַת אֱלֹקִים אָנִי: וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֱלֹקִים חֲשַׁבָה לְטוֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה פִּיּוֹם הַזֶּה לְהַחִיֵּת עִם רַב: וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאַתֶּם טַפְכֶם וַיִּנַּחֵם אוֹתָם וַיִּדְבֹּר עַל לָבָם" (בראשית נ, יט – כא).

ויש להתבונן, מה מוטל על כל איש ישראל לעשות על מנת למשוך את 'שפע הפרנסה' מאת ה' יתברך אשר זן ומפרנס לכל חי?

שפע הפרנסה נקבע לאדם עוד לפני בואו לעולם למשך כל חייו

הקב"ה מכין את מזונותיו של כל אדם עוד לפני בואו לעולם (עבודת ישראל לר' מקוויניץ מאמר לפורים ד"ה זכור את אשר), לפי שקודם יצירת הוולד מביאים את הטיפה לפני הקב"ה וגוזרים על הוולד שייצא ממנה את כל ענייניו וכל מה שהוא צריך להנהגתו בעולם הזה – האם יהיה עני או עשיר וכל הצריך לו כגון כלי תשמישו מלבושיו וממונו. ובכלל זה גוזרים מה יהיה צרכי פרנסתו (מאור עינים) פרשת ואתחנן ד"ה והנה שורש כל) ומתוך כך נקצב בכל ראש השנה מה יגיע לאדם באותה השנה (ראה גמ' ביצה דף טז ע"א) (פרי צדיק לר' צדוק הכהן מלובלין פרשת בחוקותי אות ט ד"ה והנה פרשת בחוקותי מתחיל). לכן האיש נקרא בשם 'זכר' שהוא מלשון 'זה-כר' כלומר בא 'זה עם ככרו' לעולם (גמ' נידה דף לא ע"ב), לפי שביום שיוצא האדם לאור העולם מזונותיו באים עמו, בין אם הוא עני או עשיר (בית אלקים) להמבייט בתחילת פרק יד ד"ה יקרה בענין התפילה).

על מה שנקבע מזונו של האדם קודם בואו לעולם אומרים בברכת המזון "והתקין מחיה ומזון לכל בריותיו אשר ברא ברחמיו וברוב חסדיו", כלומר שהקב"ה כבר הכין לאדם מקום להתפרנס בו עוד לפני שברא אותו. ודבר זה הוא כמו שהיה אצל אדם הראשון, שנברא רק ביום השישי לבריאה לאחר שהבורא יתברך כבר התקין קודם לכן בששה ימים את האילנות הזרעים והבהמות, כך שבשעה שנברא האדם הוא מצא 'שולחן ערוך' לפניו. וכן הוא בשעה שנברא כל אדם, שכבר הוכנו לו מזונותיו על מנת שימצא בבואו לעולם הזה 'שולחן ערוך' (מזמור לאספי בחלק 'מוסר לברכת המזון' דף צט ד"ה התקין מחיה ומזון לכל בריותיו). ועל הדבר שנתקן לאדם בעולם הזה הוא לא יוסיף, ושום אדם אחר לא יוכל לגרוע אותו ממנו (מאור עינים) פרשת ואתחנן ד"ה והנה שורש כל).

הקב"ה מזמין לכל אחד ואחד את מזונו, כאשר שורש המזונות תלוי למעלה ב'מזל' שבו תלויים כל המזונות. ולכל אחד ואחד יש באר שהוא 'המזל' המורה על פרנסתו (מזמור לאספי לר' ששון בן מרדכי שנוך בחלק 'מוסר למשא ומתן באמונה' דף קב ע"ב ד"ה והוא משל לבני אדם). אי אפשר לאדם לשנות את 'מזלו' שנקבע לו אפילו אם חלילה נקבע לו מזל דחוק בפרנסתו, אלא אם ימות האדם ויבוא לעולם מחדש, שאז יתכן שתשתנה פרנסתו ותהיה ברווח (ניסוח יוסף רבו של מחבר 'קב הישר' פרק כט ד"ה איתא בגמרא). לכן גם אם אדם חלילה טורח ואוסף את מזונו ופרנסתו של אדם אחר לא בצדק ומשפט, וחושב שעל ידי כך יוסיף על שלו – הרי שלאחר זמן לא יישאר בידו כלום כי זה אינו משורשו וממזלו הקצוב לו מן השמים. וכן הוא לאותם הנגזלים שאף אם נחסר מהם לפי שעה על ידי אדם גזול, הרי הקב"ה ישלח את קצבם מן השמים ויחזרו 'בארותיהם' להיות כבתחילה (מזמור לאספי לר' ששון בן מרדכי שנוך בחלק 'מוסר למשא ומתן באמונה' דף קב ע"ב ד"ה והוא משל לבני אדם).

שפע הפרנסה מגיע לכל אחד ואחד בהשגחה פרטית מה' יתברך אשר בידו 'מפתח הפרנסה' (ראה גמ' תענית דף ב ע"ב, ראה בראשית רבה' ככ, כב ד"ה בעצבון תאכלנה), והוא משתלשל בסדר המדרגה עד שהאיש מתפרנס באמצעות דבר פלוני ועל ידי איש פלוני (יפתח עינים) להחיד"א על בבא מציעא פרק ז ד"ה אמנם לי התדיוט), כך שעל פי חוש הראות נראה שאותו 'אמצעי' לפרנסה הוא זה שנותן את הפרנסה לאדם, אך באמת ה' הוא זה שזן ומפרנס לכל העולם מקרני ראמים ועד ביצי כינים. לכן יוסף הצדיק אמר לאחים שלו לאחר פטירת יעקב אביהם "וְעַתָּה אֵל תִּירָאוּ אֲנִי אֶכְלָל אֶתְכֶם וְאַתֶּם טַפְכֶם" (תהלים ג, כא), והוא לא אמר "אני אֶכְלָל אֶתְכֶם" שאז היה מורה על מהותו של יוסף, אלא אמר "אני אֶכְלָל אֶתְכֶם" שהוא לשון המורה על 'מראית העין' לפי שרק על פי חוש הראות יוסף פָּרַס אותם, אך האמת שהקב"ה הוא זה שפָּרַס וְכָלְל אותם (עייני העדה) למחבר 'שבט מוסר' פרשת ויחי ד"ה ובוה יובן דברי יוסף).

אין לאשה פרנסה מצד עצמה אלא רק דרך צינור השפע של בעלה

האשה באה לעולם בלי שנקבעת לה פרנסתה (גמ' נידה דף לא ע"ב וראה רש"י שם). כי אין לאשה צינור שפע של מזונות בפני עצמה אלא את הצינור של בעלה, והוא זה שמחלק לה מזון (ניחלת בנימין) על טעמי המצוות מצוה מו ד"ה נשובה אל הקדום) ומזונותיה תלויים בו (בית אלקים) להמבייט שער התפילה פרק יד וענין זאת התאוה). כי נשמת הנקבה נאצלת מבן זוגה והם כדמות החמה והלבנה (ניחלת בנימין) על טעמי המצוות מצוה מו ד"ה שארה זו מזונות) וכשם שאין ללבנה דבר מצד עצמה והיא מקבלת את אורה מן השמש (בית אלקים) להמבייט שער התפילה פרק יד וענין זאת התאוה, נחלת בנימין) על טעמי המצוות מצוה מו ד"ה שארה זו מזונות) כך אין לאשה שפע מעצמה, אלא רק מה שמקבלת מבעלה (ניחלת בנימין) על טעמי המצוות מצוה מו ד"ה שארה זו מזונות). לכן האשה נקראת 'נקבה' שהוא מלשון 'נקייה'—באה' לעולם (גמ' נידה דף לא ע"ב וראה רש"י שם).

וכיון שאור השפע בא לאשה מבעלה, לכן הוא חייב במזונות אשתו (נחלת בנימין' על טעמי המצוות מצוה מו ד"ה שארה זו מזונות) ובכל צרכי מחייתה כגון כסותה ורפואתה, והיא ניזונת מנכסיו ויושבת בביתו אף אחר פטירתו (ראה שו"ע אבן העזר סימן סט סעיף ב וסימן ט). זה הטעם שגם מעשה ידיה של האישה פירותיה וירושתה הולכים לבעלה (דברי סופרים' לר' צדוק הכהן מלובלין סעיף יב. ראה שו"ע אבן העזר סט, ג) לפי שפרנסתה נמצאת אצל הבעל וממנו היא ניזונת ומה שהיא מרוויחה ומקבלת שייך למזל שלו. ומשום כך מי שמכבד את אשתו מתעשר על אף שלא נגזר עליו להיות עשיר – משום שעל ידי שמכבדה זוכה שיוסיפו לו עוד שפע פרנסה בשבילה (ראה גמ' בבא בציצא דף נט ע"א).

זה הטעם מדוע אם האשה מצאה אבידה והיא ללא סימן, אז האבידה שייכת לבעלה. משום שכל טובת העולם הזה ההון ועושר המגיע לאדם הוא לפי ערך השפע היורד מלמעלה, וכל השפעת האשה יורד דרך הצינור של בעלה והוא זה שמחלק לה 'מזון', עם כן מה שמצאה האשה זכה בה בעלה מדין 'חצירו' שמדין תורה קונה גם שלא מדעתו, כלומר שאבידה זו שייכת לחלקו ונמצאת כביכול בחצר שלו. ולזה כיוונו רבותינו כשאמרו שזכיית הבעל באבידה הוא משום שלא יהיה ביניהם 'איבה' (ראה גמ' בבא מציעא דף יב ע"ב) משום שהאבידה הזאת ירדה מהצינור שלו ולא מצינור שלה כי אין לה צינור מצד עצמה, וכפי שנאמר "לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת" (בראשית ב, כג) (נחלת בנימין על טעמי המצוות מצוה מו ד"ה נשבה אל הקדום).

כיון שהאישה מחוסרת פרנסה במזל שלה ורק פרנסתה מסורה במזל של בעלה, לכן גזרה התורה האלוקית שהבת לא תירש במקום בו יש בן – כי הבת לא תצטרך לפרנסה לפי שפרנסתה מסורה בגזירת היוצר אצל הבעל (דרך פקודי' למחבר 'בני יששכר' מצוות לא תעשה מו אות ו). ואפילו אם האישה עוסקת לפרנסתה, נושאת ונותנת, הרי שעיקר צינור השפע שלה הוא על ידי האיש שהיא תלויה בו ואין לה משל עצמה כלום. ואילו האיש תלוי במי שאמר והיה העולם, שהרי פרנסתו קצובה לו מן השמים (דברי סופרים' לר' צדוק הכהן מלובלין סעיף יב). אמנם גם האשה צריכה להתפלל על מזונותיה (ראה גמ' גיטה דף לא ע"ב), ויכולה תפילתה להועיל לה שיתווסף עוד על הנגזר על בעלה בשבילה או כדי לצאת מגורלו של אדם אחד וליפול בגורלו של אדם אחר. כגון לאה שיצאה מגורל עשו הרשע ועברה לגורלו של יעקב אבינו (בית אלקים' להמבטיט שער התפילה פרק יד וענין זאת התאוה).

לאחר חטא אדם הראשון צריך לעמול כדי לקבל את מה נקצב בפרנסה

אדם הראשון קולל לאחר החטא ועמו קוללה גם האדמה, ומאז לא יכולים שניהם להתברך אלא על ידי איזה עשיה (באר מים חיים' פרשת בשלח ד"ה ונדע לכל מעלת) של עמל ויגיעה (עפ"י דרך חכמה' למהר"ל פרחוביצי' דרוש מעלת ישראל והשבת דף ט' טור ב ד"ה ובוה נתבאר), וזה מה שנאמר "ולאדם אָמַר כִּי שְׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבְרָךָ בְּעִצְבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: וְקוֹץ וְדַרְדַּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: בַּזַּעַת אֲפִיךָ תֹאכַל לֶחֶם עד שִׁבְדָּךְ אֶל הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לָקַחְתָּ כִּי עָפָר אֶתָּה וְאֶל עָפָר תֵּשׁוּב" (בראשית ג, יז - יט). לכן מאז מחויב האדם לעשות איזה עניין במלאכה או במשא ומתן על מנת לקיים את גזירת הבורא (הוספות המהרצ"א' על ספר 'סור מרע ועשה טוב' תחילת אות נו. ראה 'ליקוטי הלכות' לר' נתן אורח חיים ברכות השחר ה אות ט), ולהשתדל איזה השתדלות כנהוג בטבע (דרך פקודי' מצוות לא תעשה כד חלק המחשבה אות ב) ולטרוח בפרנסתו, ולא לסמוך על הנס (ידרשות על התורה' לר' יהושע אבן שועיב תלמיד הרמב"ן בפרשת שלח לך ד"ה ונחזור לענין שהתורה).

כל אדם צריך להשתדל ולעשות דבר מה בעסק פרנסתו ולא יוכל להניח העסקים ולשבת בבטלה, כי אין הברכה שורה אלא על דבר עסק כלשהו. והוא כמשל 'הזריעה באדמה' שהאדם עושה את ההתחלה של החרושה והזריעה והשאר גִדְל לו לבד, כך הוא גם האדם שמחויב לעשות איזה דבר השתדלות שיהיה בחינת התחלה, וגמר העניין הוא כבר ברצון הבורא יתברך (באר מים חיים' פרשת בשלח ד"ה ונדע לכל מעלת) להשפיע על האדם את הפרנסה שנקבעה לו כאשר בא לעולם (דברי יחזקאל' פרשת וישב על הפסוק 'יהי בעת ההוא' בשם הבעל שם טוב. וראה שם המעשה שהיה עמו בזה). כך היה גם ב'מין' שהוריד ה' לעם ישראל במדבר, כאשר העם עשה השתדלות מסוימת בזה שהלכו ולקטו והולילו את ה'מין' לביתם, ובמעט שלקחו באותו היום היה ה' מברך את מעשה ידיהם (באר מים חיים' פרשת בשלח ד"ה ואולם תדע אשר).

אדם מקבל לפרנסתו כפי מה שנקצב לו משמים. ואף אם ישתדל בכל עוז וירבה בעשיות בכוח חכמתו ובכוח גופו, ולא ינוח ולא ישקוט מלעסוק יומם ולילה בצרכי פרנסתו – לא יהיה לו אפילו פרוטה אחת יותר ממה שקצב לו הבורא להרוויח באותה שנה או באותו השבוע. וגם אם ימעיט בהשתדלותו ועסקי צרכי טרפו ומזונו, ויעסוק רק שעה אחת או שתיים מן היום – לא ימעיט לו הבורא מאשר גזר עליו (באר מים חיים' פרשת בשלח ד"ה ונדע לכל מעלת הבטחון). לכן נכון שישתדל האדם כדי פרנסתו, אבל יסמוך על ה' שיעזרהו עם השתדלותו (ידרשות על התורה' לר' יהושע אבן שועיב תלמיד הרמב"ן בפרשת שלח לך ד"ה ונחזור לענין שהתורה) ואז במעט המלאכה שהוא עושה יספיק לו השם יתברך כדי פרנסתו ואף יותר (ספר הליקוטים' להר"י ז"ל על התהלים סימן קכא ד"ה או יאמר שוא לכם).

אמנם יש בני אדם שמחוסר אמונתם בקב"ה לא מסתכלים בדרכיו יתברך, ורוצים להטריח עצמם כל יום אחר המזונות ימים ולילות מפחד שלא יעלה פת לחמם בידם (זוהר פרשת בשלח דף סג ע"א ד"ה כוונת) ודבר זה הוא סְכָלוּת, ובזבוז זמנם לריק (עפ"י 'יחובות הלבבות' שער הבטחון פרק ד ד"ה ויש מבני אדם כתוב). כי אם יש באדם דעת הוא לא ירדוף אחרי פרנסתו יומם ולילה (מאור עינים' פרשת ואתחנן ד"ה והנה שורש כל) לפי שהוא לא מוסיף ולא גורע דבר בהשתדלותו (דרך פקודי' מצות לא תעשה כד חלק המחשבה אות ב). ואדרבא, אם חושב האדם שההשתדלות שלו בפרנסה וכוחו ועוצם ידו המה יהיו בעוזריו, אותו האדם נקרא בשם 'עובד עבודה זרה בטרה' (אגרא דכלה' למהרצ"א מדינוב מחבר 'בני יששכר' פרשת לך לך ד"ה בפסוק הזה יש) והוא גורם להפסיק מעליו את צנורות ההשפעה מ'מקור מים חיים' (ישמש ישראל' לאדמו"ר מאלכסנדר בפרוש הגדה של פסח בהשמטה ד"ה והאכילנו את המן).

פרנסתו של האדם איננה מגיעה בדרך הטבע (ליקוטי הלכות' לר' נתן אורח חיים ברכות השחר ה אות ט) אלא היא רק מאתו יתברך לבדו שנאמר "יעיני כל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ וְאֶתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֶכְלָם בְּעֵתוֹ" (תהלים קמה, טו) (ליקוטי הלכות' אורח חיים הלכות קריאת שמע אות יד ד"ה ובדאי היא ענה גדולה). וזהו שקר וכזב להאמין כי היא תלויה בהתייגעות במשא ומתן או מלאכה (ליקוטי הלכות' לר' נתן אורח חיים ברכות השחר ה אות ט). לכן אם האדם לא מקלקל את מעשיו והוא תחת השגחת ה' יתברך, אזי פרנסתו תרדוף אחריו (מאור עינים' פרשת ואתחנן ד"ה הנה שורש כל), ולא ימלט מלהיות לו מה שנגזר עליו להשתכר באותו היום אפילו אם יתחבא בחדרי חדרים, ויזמן לו ה' את פרנסתו על ידי סיבות שונות וגלגולים שונים אשר לא יבואו כלל בשקל האדם (באר

המקטרגים מנסים למנוע את ירידת שפע הפרנסה של האדם

שפע הפרנסה של האדם לא תלוי בהשתדלות מעשיו אלא תלוי במזל (וזהו פרשת האזינו דף רצ"ב ע"ב אדרא זוטא ד"ה האי בההוא זמנא. ראה 'ראש דוד' להחיד"א פרשת תולדות ד"ה ויתכן ויעתר יצחק), כשהכוונה למקור עליון וקדוש הנקרא 'מזלא' שבו תלויים מזונות האדם (תפארת שלמה' פרשת וישב ד"ה וישבו לאכול לחם' בשם הוזהר והאר"י ז"ל) ונקרא בשם זה כי משם נוטף ונוזל ברכת ה' לזון ולפרנס ולהטיב לכל, והוא מלשון "יַזַּל מַיִם מִדְּלִיּוֹ" (במדבר כד, ז). ואליו כיוונו רבותינו כשאמרו "חיי בני ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא" (ראה גמי' מועד קטן דף כח ע"א בשם רבא) (באר מים חיים' פרשת שמות ד"ה ואמנם נודע מה שפירשו). מטעם זה הפרנסה היא בידי הקב"ה בעצמו ולא בידי מלאך, משום שהפרנסה היא התהוות כוח עליון מאד למעלה ממחצב הנשמות של ישראל ומחצב הנשמות בעצמו גבוה יותר מהמלאכים. לכן אין יד מלאך שולטת שם אלא ה' בכבודו ובעצמו (ישם משמואל' פרשת ויחי שנת תרע"ו עמ' שנו ד"ה ור' שמואל) (להרחבה בעניין מחצב הנשמות של ישראל ראה מאמרניו לפרשת ואתחנן – 'סוגלת נשמות ישראל').

כאשר נמשך לאדם שפע פרנסה ממקורו, מיד באים מקטרגים המבקשים לסתום את הפתח של הורדת השפע למטה (ישם משמואל' פרשת ויחי שנת תרע"ו עמ' שלו ד"ה ולפי האמור). וזה הטעם שאמרו רבותינו כי קשים מזונותיו של אדם כקריעת ים סוף (ראה גמי' פסחים דף ק"ח ע"א בשם ר' אלעזר בן עזריה), כי בשעת קריעת ים סוף עמדו המקטרגים וקטרגו על הרשעים בישראל שחצו את ים סוף, והיה קשה בעיני ה' לדחות אז את המקטרגים כי כל דרכיו משפט. וכך גם המזונות של האדם נעשים 'קשים' מצד המקטרגים (ניור הקודש' על בראשית רבה יג, ד ד"ה קשה) על עוונותיו, והקב"ה צריך לעשות אז חסד גדול לאדם בשעה שמתרבים עליו מקטרגים אפילו יותר מאשה הנמצאת בשעת לידתה והיא בסכנה מחמת ריבוי המקטרגים. וזה גם הטעם שהפרנסה נקראת 'פלאים' כמו שנקראת הגאולה העתידה (ראה בראשית רבה' כ, כב), כי ה' יתברך משתיק את קטרוגי 'הדינים' בדרך פלא ונס נסתר והשגחה נפלאה (ניור הקודש' על בראשית רבה' כ, כב ד"ה קשה היא הפרנסה וכו').

כאשר השפע כבר מצליח לרדת דרך הפתח העליון, עוברים עליו דינים רבים המשפיעים עליו איך ירד למטה, האם בלבוש חומרי מאוד וגס או בלבוש פחות חומרי ודק, וכמה מוצא פי ה' יהיה בו (ישם משמואל' לר' שמואל בורשטיין האדמו"ר מסוכטשוב פרשת ויחי שנת תרע"ו עמ' שלו ד"ה ולפי האמור). ומזונות האדם עוברים דרך כל העולמות ובכל עולם האדם נידון אם הוא ראוי לאותן מזונות, עד שלפעמים בסבת חטאיו 'נגנבים' ממנו מזונותיו והם ניתנים לאדם אחר (ביאור הגר"א למשלי יב, ב). יש מזונות שמגיעים לאדם ובהם הרבה 'כוח אלוקי' ויש שיש בהם מעט כוח אלוקי, אף שבאיכות המזונות הם שווים. ויש מזונות שהשליטה של כוחות 'החיצוניים' עליהם הם יותר משל זולתו ויש שהם פחות (ישם משמואל' לר' שמואל בורשטיין האדמו"ר מסוכטשוב פרשת ויחי שנת תרע"ו עמ' שנו ד"ה והנה לעיל אמרו בשם').

כמו כן ישנן רוחות לא טובות המשוטטות באוויר העולם שרוצות להידיבק באדם שעוונות דרכו הישר וסרה מעליו השמירה העליונה. אותן הרוחות רוצות להביאו לידי עניות, כפי שאמרו רבותינו כי השר הרוחני של העניות שמו 'נבל' והוא שורה במקום של 'מיאוס' (ראה גמי' פסחים דף ק"א סוף ע"ב), ובכלל זה גם על האדם כשהוא 'מיאוס' במעשיו. אותן הרוחות מונעות מהאדם את פרנסתו וגורמות שלא יצליח בעסקיו, ומונעות את הקונים או המוכרים ממנו (מאור ושמש' לר' קלונימוס קלמן הלוי אפשטיין פרשת חקת ד"ה והנה ידוע שהצדיק). ולפעמים ברשעים הוא ההיפך, שאותן הרוחות מניחות לרשעים שיקבלו את פרנסתם בשפע גדול במטרה להטעותם שימשיכו ברשעותם. ועל זה נאמר "עֲשֹׂר שְׁמוֹר לְבַעְלֵיךָ לְרַעְתּוֹ" (קהלת ה, יב) (פלא יועץ' לר' אליעזר פאפו ערך פרנסה ד"ה ויש לשר).

בכל יום נמשך שפע חדש של פרנסה לכל אדם ואדם

התהוות מוצא פי ה' להורדת שפע הפרנסה לאדם הוא בכל יום ובכל עת שצריכים בעולם (ישם משמואל' פרשת ויחי שנת תרע"ו עמ' שנו ד"ה ימ"מ עוד קיש קש"י). וירידת השפע הוא דבר של יום ביומו, ועל ידו מתברך אותו היום (וזהו פרשת בשלח דף ס"ב ע"א ד"ה ואף על גב). זו הסיבה שאסור להלין שכר פעולת שכיר, לפי שהקב"ה מְזַמֵּן פרנסת ברואיו וגוזר שפועל זה יאכל אותו היום משכירות שעבד, וכאשר לא נותן לו המעביד את דמי שכירותו באותו היום (יעיר מקלטי' פרשת קדשים חלק 'מוסרי השליה' ד"ה לא תלין) הוא מעכב בזה את שפע פרנסתו של אותו הפועל (יעיר מקלטי' פרשת כי תצא סעיף תקפח) ונמצא שהוא מחלל את גזירת מלכו של עולם. ואז המלאך הממונה על אותו היום לוקח את אותו האדם שעכב את דמי שכירות הפועל ו'מקרב' לפני יוצר כל ודן אותו כמי שעבר על גזירת מלכו של עולם (יעיר מקלטי' פרשת קדשים חלק מוסרי השליה ד"ה לא תלין).

וכך היה האר"י ז"ל נזהר מאוד לתת את שכרו של השכיר ביומו (יעיר מקלטי' על מנין המצוות וטעמיהן לר' דוד לידא פרשת כי תצא סעיף תקפח). וכל כך הוא היה נזהר לקיים מצוה זו בתכלית, עד שכאשר לא היה בידו מעות לפרוע את שכרו הוא היה מתעכב מלהתפלל תפילת מנחה אפילו עד שקיעת החמה כדי לבקש מעות בהלוואה לפרוע אל השכיר ההוא, ואכן היה לוקח את ההלוואה ופורע. ורק אחרי שפרע את חובו היה האר"י ז"ל מתפלל תפילת מנחה במרוצה ואומר "איך אתפלל לה' יתברך תפילת מנחה ובאה לידי מצוה גדולה כזאת ולא קיימתיה!" (ישער המצות' להאר"י ז"ל פרשת כי תצא ד"ה מצות השכיר כתיב ביומו).

ומשום שבכל יום נמשך שפע חדש של מזונות לאדם ומתקיים "פִּוּתְחָם אֶת יְדֵי וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רְצוֹן" (תהלים קמ"ה, טז), לכן לא צריך האדם לבשל מזון מיום זה בכונה שיישאר ליום אחר וגם לא לעכב את מאכלו של יום זה על מנת שיישאר לו ליום אחר (וזהו פרשת בשלח דף ס"ב ע"א ד"ה ועל דא לא ד"ה וכדין אשתכח) למעט אם בישראל הרבה ונותר ליום המחרת, שאז אין בכך בעיה (פירוש 'וזהו ח"י' על זוהר פרשת בשלח דף ס"ב ד"ה לבשל בכונה). כדבר הזה היה כאשר ישראל הלכו במדבר, ובכל יום היו מלקטים מה'מין' שירד משמים לאותו היום ולא מיום אחד לחברו שנאמר "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וְיָצָא הָעָם וַלְקָטוּ דָבָר יוֹם בְּיוֹמוֹ לְמַעַן אֲנִסְפוּ הַיֶּלֶף בְּתוֹרְתִי אִם לֹא" (שמות טז, ד). וזה היה למעט

יום שישי שבו היו מלקטים כפול גם ליום השבת שנאמר "וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁשִׁי לָקְטוּ לַחֵם מִשֶּׁנָּה" (שמות טו, כב) (זוהר פרשת בשלח דף סב ע"א ד"ה ועל דא לא ד"ה וכדין אשתכח).

ראש השנה דנים את כל ישראל על פרנסתם באותה השנה, אך נוסף לכך יש דין בכל יום ויום על פרנסתו של כל יחיד ויחיד (ישתי ידות) לרי אברהם חזקוני פרשת נצבים דף קכ ע"ב ד"ה וז"ש חטא חטאה ד"ה וזהו כוונת הפסוק). ואמרו רבותינו על הלל הזקן שלא היה מכין במשך כל ימות השבוע את מזונו ליום השבת כפי שנהג שמאי הזקן, לפי ש"ההלל הזקן מדה אחרת היתה לו שכל מעשיו לשם שמים שנאמר "פְּרוּף ה' יוֹם יוֹם" (תהלים סח, כ) (גמי ביצה דף טו ע"א), כלומר הלל הזקן היה יודע שאין לערב יום אחד ביום אחר, ושכל יום מושפע מהעליונים לפרנס את יומו דווקא שנאמר "פְּרוּף ה' יוֹם יוֹם". והוא האמין שה' יזמן את מזונותיו ליום השבת בסמוך לשבת (עבודת הקודש) לרי מאיר בן גבאי חלק ג' פרק יב ד"ה ובביצה. ועיי"ש בביאור שיטת שמאי הזקן מדוע היה שומר בכל יום לכבוד שבת).

צריך להתפלל על הפרנסה כדי למשוך את שפע הפרנסה של אותו היום

על מנת למשוך את שפע הפרנסה שיש בכל יום מחדש, צריך לבקש מזונות מה' יתברך ולהתפלל על זה בפרטות (זוהר פרשת בשלח דף סב ע"א ד"ה אף על גב) וכל שכן אם מזונותיו של אדם קשים עליו להשיגם, שצריך לבקש אותם ממקום מוצאם למעלה (ישמן הטוב וזקן אהרן) בחלק ישמן הטוב לרי שלמה אוהב ספר איוב על הפסוק (נדוד הוא ללחם). ואז על ידי כל תפילה ותפילה נמשכת השפעה מחודשת למטה יום יום (יאור החמה) לרי אברהם אזולאי על זוהר פרשת בשלח דף סב ע"א ד"ה הנני ממטיר לכם). ודבר זה הוא גם לעשירים שפרנסתם מזומנת להם בכל עת שירצו. וכמו שתינוק פרנסתו מוכנה בכל עת לינוק חלב מאמו, אך אין נותנים לו את מזונו אם הוא לא מבקש על ידי בכי וכדומה, כך גם העשירים אף על פי שמזונותיהם מוכנים להם הם צריכים בכל עת להתעורר למטה כדי לעורר למעלה, שלא יפסיקו מהם את השפע (מדרש האיתמרי לרי אליהו הכהן מחבר ספר שבט מוסרי' דרוש ו' לתשובה ד"ה משמרה ג' תינוק יונק).

יש בני אדם שיש להם מזונות המזומנים להם אך מחמת כמה מניעות לא מתאפשר להם לאכול מהמזונות, כמו שאמר שלמה המלך "אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹקִים עֶשְׂרֵי וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְאִינְנוֹ חֶסֶד לְנַפְשׁוֹ מִכָּל אֲשֶׁר יִתְּאֶהָ וְלֹא יִשְׁלִטְנוּ הָאֱלֹקִים לְאֹכַל מִמֶּנּוּ" (קהלת ו, ב) וזה משום שלא התפללו שיתנו להם מ'בית המלך' (מאור עינים) פרשת ואתחנן ד"ה וזהו וידעת היום) שהוא מלכו של עולם. לפי שכל נתינת המזונות לאדם הוא נס גדול, וצריך האדם להתפלל על זה (רש"י על גמי פסחים ק"ח ע"א ד"ה בקריעת ים סוף). וכיון שכאשר אומרים בכל יום "עֲיֵנִי כָל אֵלֶיךָ יִשְׁפְּרוּ וְאֶתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֶקְלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן" (מתוך יאשרי יושבי ביתך) יישא האדם את עיניו אל השמים, ויכוון לשאל בזה על מזונותיו מאת הזן את הכל (יאור החמה) על זוהר פרשת בשלח דף סב ע"א ד"ה ז'קפין עיינין' מהרא"ג).

כל אדם צריך לבקש על מזונותיו בברכת 'שומע תפילה' שבתפילת שמונה עשרה (ישער הכוונות) להארי"ז ד"ה לרושי עלינו לשבח ונוסח התפילה דרוש א' ד"ה העמידה בקיץ, ישער הכוונות להארי"ז ד"ה לרושי העמידה דרוש ו' ד"ה יאב הרחמן בת"ת' שם כתב לשון 'ראוי ולא צריך', נגיד ומוצה' על ברכת שומע תפילה ד"ה ג'ם כאומר ש"ת חייבי' שם כתב לשון 'חייבי' ולא צריך', יפלא יועץ' סוף ערך 'פרנסה') בכל התפילות שבינם, ובפרט בתפילת שחרית שאז הקב"ה מתמלא רחמים שנאמר "שִׁבְעֵנּוּ בַבֶּקֶר חֶסֶדְךָ וְנִרְנָנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל יְמֵינוּ" (תהלים צ, ד). לכן ה"מן" שהיה פרנסת ישראל במדבר, ירד משמים דווקא בשעות הבוקר שנאמר "וּבַבֶּקֶר הִיָּתָה שְׁכַבַת הַטֵּל סָבִיב לְמַחְנָה: וַתַּעַל שְׁכַבַת הַטֵּל וְהָיָה עַל פְּנֵי הַמִּדְבָּר דָּק מְחֻסָּפֵס דָּק כְּפָפֵר עַל הָאֲרָץ" (שמות טו, יג - יד) (יערות דבשי חלק א' דרוש א' ד"ה ויש להרבות בתפלה). ויש אומרים שבשעת המנחה אין לבקש על הפרנסה (כפי החיים) לרי יעקב חיים סופר או"ח ק"ט סוף סעיף ג. ראה זוהר פרשת פנחס דף רכז סוף ע"ב וכן מדבר קדמות להחיד"א מערכת ת אות ד).

כאשר אדם מתפלל על הפרנסה הוא מוסיף כוח וגבורה של מעלה להמתיק ברחמים את כוח שורש קטרוגי הדינים ולעורר שפע מזון (בראשית רבה' מד, ט ד"ה שלשה שנאמר). ולפני שהאדם מבקש על הפרנסה בברכת 'שומע תפילה' שבתפילת העמידה, ראוי שיתוודה על חטאיו בדרך קצרה (ישער הכוונות להארי"ז ד"ה לרושי עלינו לשבח ונוסח התפילה דרוש א' ד"ה העמידה בקיץ, ישער הכוונות להארי"ז ד"ה לרושי העמידה דרוש ו' ד"ה אב הרחמן, 'מורה באצבע' להחיד"א סימן ב סעיף כז). וכן יעשה בכל תפילות העמידה של ימות החול (מורה באצבע) להחיד"א אות קכו וראה שם הנוסח שתיקן) ובימים שאין בהם תחנון ישמיט את הווידי (מורה באצבע) סימן ב סעיף כח). ואפשר שעל ידי אמירת הווידי ינצל 'שפע הפרנסה' של האדם מהמקטרגים וכל הדינים המנסים למנוע אותו ממנו מחמת עוונותיו וקלקול מעשיו (ראה זוהר פרשת פקודי דף רסב ע"א - ע"ב ד"ה יואי לא' ובמפרשים) (להרחבה בעניין מעלת הווידי ראה מאמרנו לפרשת נצבים - מצות התשובה).

צריך להתפלל בקצרה על הפרנסה גם לפני האכילה (צפורן שמרי' להחיד"א סימן ה סעיף סא ראה שם הנוסח שתיקן, יפלא יועץ' סוף ערך 'פרנסה', ראה יערות דבשי חלק א' דרוש א' ד"ה ברכת השנים) שכן הוא דרכם של יראי ה' ויראי חטא (זוהר פרשת בשלח דף סב ע"ב ד"ה רבי ייסא) ועל ידי כן מושפע למעלה שפע רב 'מהמדות העליונות' הרחוניות ואחר כך הם משפיעים למטה שפע ברכה (תוזה דוד' על התהלים מזמור קי ד"ה 'הנה יש להבין) ואנשי מעשה נהגו לומר קודם נטילת הידיים לסעודה "אתה הוא האלקים הזן ומפרנס ומכלכל בחסדיך לכל הברואים מקרני ראמים עד ביצי כינים" ע"עני כל אֵלֶיךָ יִשְׁפְּרוּ וְאֶתָּה נוֹתֵן לָהֶם אֶת אֶקְלָם בְּעֵתוֹ: פּוֹתַח אֶת יָדְךָ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רִצּוֹן" (תהלים קמה, טו-טז) (שלי"ה הקדושי שער האותיות אות ק' ערך קדושה ד"ה וני"ל דתפלת המזון שכתב). וכך יבקש כל אדם את מזונו מה' יתברך עוד לפני שיאכל את סעודתו (מזמור לאספי' בחלק 'ברכות הנהנין' דף קג ע"ב ד"ה יאלו דברים הצריכים עפ"י זוהר) ויזכה לשפע פרנסה טובה, אמן.

העלון גם לעילוי נשמת: רחל בת נרשון הנולדת משרה אשת דוד >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: אהרן בן עזיזה >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: יוסף מנחם בן אהרן >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: מנחם מנדל בן מנשה >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: יונה בן שמואל ז"ל, בריטה בתיה בת מאיר ז"ל, חיים בן לייב ז"ל, מרים בת שמואל ז"ל >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: פנימה נפש רוח ותשמה של ר' חיים בן מינה ז"ל >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: ציונה שושנה בת חנה במנן חייז >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: טליה אסתר בת אלינור חייז (לבית משפחת מזרחי) >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: שיריה בת אלינה חייז זכות הלימוד בעלון עמוד לזן לרפאה שלימה במרה >> ת.נ.צ.ב.ה.	העלון גם לעילוי נשמת: העלון גם לעילוי נשמת: שיריה אשורת בת מסעודה חייז >> ת.נ.צ.ב.ה.
--	---	---	---	--	--	--	---	---	--

ניתן להקדיש את העלון לרפואה או לעילוי נשמת בטל' 052-7675933 וכן ניתן לשלוח הערות הארות ולקבל את העלון במייל tora.haim@gmail.com

לקוראים הקיירים: מטרת עלון זה היא אך ורק לקדש את שמו של ה' יתברך בעולם על ידי שכל יהודי ירגיש את מתיקות התורה ומצוותיה. לכל בירור ושאלה לגבי העלון ניתן ליצור קשר בטלפון או במייל שבצד. תזכו למצוות והצלחה בכל מכל כלי!

העלון גם לעילוי נשמת 'הודה בן דני מוסל חומשא >> נפטר ביי"ט במרחשוון תשפ"א >> ת.נ.צ.ב.ה.